

A sorozattal régi nagyjaink emlékét kívánjuk ápolni az általános lovaskultúra részét képező archív írások felelevenítésével, illetve a klasszikus lovaglás művészetéről alkotott egykori elmélkedéseket, feledésbe merült, de örökérvényű gondolatokat szeretnénk megismertetni a mai lovasokkal. Bázár György

AZ ALAPKIKÉPZÉS MENETE 1. RÉSZ

A mostkövetkező, háromrészből álló sorozatban Monspart Gábor lovaglótanár alapkiképzésiskáláját foglalkoztatjuk össze. A hazai military sport kialakításában, fejlesztésében meghatározó szerepet játszó Monspart Gábor egész életét a magyar lovassportnak szentelte. Az örkénytábori Lovagló- és Hajtótanárképző elvégzése után a hadseregben szolgált, s nemcsak a sportban, de a katonai vezetésben is kiemelkedően teljesített. Nevéhez fűződik ill. világháború, de lehet, hogy a világtörténelem utolsó huszárrohama (1945). Már fiatalon nagy elhivatottsággal

Az alapkiképzés menete (1. rész)

Tény, és ezt mindenki elismeri, hogy a lovassportban az eredmény elérésének a ló helyes irányú belovaglása a feltétele. Ennek ellenére a tapasztalat azt igazolja, hogy a tehetséges lovaknak csak igen alacsony százaléka éri be a nemzetközi színvonal teljesítményszintjének elérésére. Nagyon sok tehetséges ló kallódik el – nemcsak nálunk, hanem külföldön is ez a helyzet. Ez a tény azt igazolja, hogy a belovaglás módszertanával részletesen kell foglalkozni.

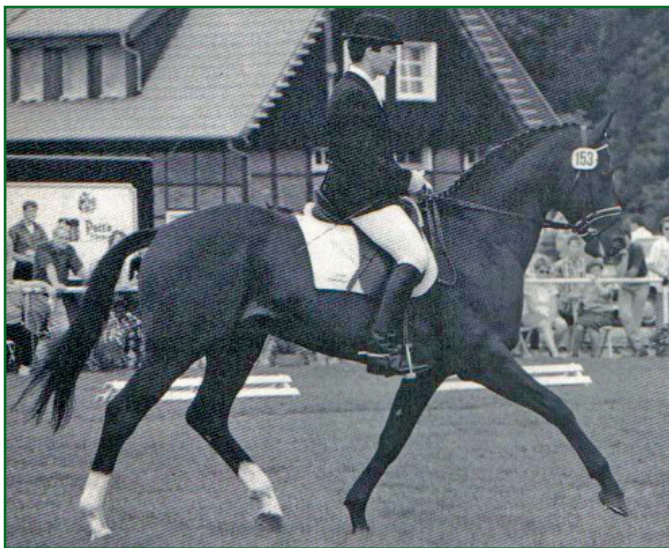
Az alapkiképzésben végzett tornásztatásnak a ló EGÉSZ TESTÉNEK átforgalmazása a célja azért, hogy járása javuljon és tetszetős lendületű mozgásával kitűnjön. A ló – a lovassport minden ágában – a mozgásával éri el az eredményeit! A legnagyobb nehézséget, sőt az eredménytelenség egyik okát abban találjuk, hogy az ELŐRELOVAGLÁSban – illetve annak fogyatékoságában, hiányosságában – van visszahúzó erő. A lovasok általában nem tartják be a ló belovaglásának egymásra épülő sorrendjét, az ütem, elengedtség, támaszkodás, lendület, egyenesre igazítás és összeszedés kifejlesztésének és megszilárdításának a sorrendjét, hanem legtöbbször a fiatal lovat tartásban kezdik el lovagolni. A tartást csak akkor lehet és szabad megkövetelni, ha az ütemet és az elengedtséget már elértük, sőt azt már megszilárdítottuk. Csak az a ló képes a lendületes mozgás (térnyerő ügető és vágta mozgás) bemutatására, amelynek izomzata – különösen a hátizmok és a ló hátsó lábainak izmai) annyira megerősödtek, hogy képesek legyenek a ló elején elhelyezkedő súlypont hátrébb helyezésére, s ezáltal a ló

irántiszeretetre, a sportág irántiszeretetre tanított. Nehéz helyzetben vállalta a magyar military válogatottnak felkészítését a 1980-as moszkvai olimpiára, ahol a csapat az eddig legmagasabb sikert, a 4. helyezést érte el. 1984-ig a military szakág vezető edzője. 1986-ban a Magyar Sport Érdemérem arany fokozatával, majd 1989-ben a magyar lovaskultúra fejlesztésében való részvételéért Széchenyi emlékéremmel tüntették ki. Kapcsolata a jogászszeretetsportágával az utókövető önéletrajzát meg. 1997-eshaláláig fáradhatatlanul oktatta a fiatal tanítványait.

elejét tehermentesíteni – azt felszabadítva megteremteni a lendületes mozgás feltételeit. Ez a munka sok türelmet követel a lovas részéről, és szakértelmet az edzőtől. Gyakran olyan előrehaladást mutat a ló, amely csábítja a lovaszt az új feladatoknak és céloknak a leküzdésére. Minden elvégzett munka – ez érvényes úgy a díjlovaglós-, mint az ugróló kiképzésre – a fejlődés és tehetség kibontakoztatásának legfőbb akadályai. Először arra kell törekedni, hogy a fiatal ló hosszan és előre felé kinyújtott nyakkal menjen. A legtöbb hibát azzal szokták elkövetni, hogy lépésben lovagolva már megállítják a szárakat, tehát támaszkodást követelnek, ezzel megakadályozzák a fiatal lovat fejének „bólogatásában”, ez a mozgásfolyamat pedig az egyensúlyhelyzetnek a biztosításához szükséges. Ha ebben gátoljuk a fiatal lovat, akadályozzuk a súlypont stabilizálását. Kénytelen megfeszíteni a hátizmokat. Elveszti a ló a szabad mozgás feltételeit, kialakul a „hát nélküli mozgás”. Igen súlyos hiba, amely egyformán gátolja úgy az ugrólóvat a stílusos ugrásban, mint a díjlovaszt a lendületes mozgás elérésében.

1. ÜTEM

A helyes ütem a ló belovaglásának alapkövetelménye. Ütem nélkül a lónak minden mozgása „hamis”, amelyre nem építhetők fel az alapkiképzés további követelményei, gyakorlatai. **Meghatározása:** ütemben vagy tiszta lábsorrendben megy a ló, ha ügetésben a diagonális lábpárnál egy időben és szabályosan történik a lábak felemelése – nyújtása – földre érése és támasztása, amelyet lebegési fázis követ.

Akkor mondjuk tisztának, ha lépésben négy, ügetésben kettő, és vágtaban három tisztán hallható patadobbanást hallunk. Minden lovardai munkát – akár fiatal lovon, vagy már érett lovon – mindig „ütemben” menő lóval munkaügetésben, vagy természetes ügetésben kezdünk meg.

A természetes ügetés:

Meghatározása: az a ló megy természetes ügetésben, amelynek az irama egyenletes, amely a könnyű támaszkodást magától veszi fel, és természetes tartásban megy, anélkül, hogy elsietne. A természetes ügetést mindig könnyű ügetésben lovalogoljuk. A külső formát és a távolságok pontos betartását nem szabad megkövetelni, mert minden lónak különböző az egyéni tartása és irama. Csak a mozgás egyénileg elbírált egyenletességét követeljük meg.

Célja: a lóban levezetni az „istálló tüzet” és a kezdeti merevséget, felbreszteni a ló „menőkedvét” és fokozatosan megerősíteni a ló hát és comb izmait. Ha a ló megtalálta az egyéni ütemét és az megszilárdult, akkor érhetjük el a helyes támaszkodást.

Segítség: vezető ló után való lovaglás, nyelvcsettintés és a ló lapockájára adott enyhe pálcasegítség. A meginduláskor enyhén leülünk, hogy mindkét ülőcsontunk előretolásával és a keresztcsont meghúzásával a lovat ügetésbe megindítjuk, csak utána ügethetünk könnyű ügetésben. A felsőtest enyhén előrefelé hajlítva, a kezek mozdulatlanok legyenek.

Leggyakrabban előforduló hibák és azok megszüntetése:

- **Hevederiszonyos ló:** Szoktatás a nyereghez, futószárazás és szabadonugratás felnyergelve. Lóra szállás előtt fél óra futószárazás, majd előrelovaglás után nagy körön való lovaglás.
- **A ló elrohan:** Megismételt felvevősegítség adása nagy körön való lovaglás, míg a ló megnyugszik. Nem megfelelő hangsegítségéről és a jutalmazásról.
- **A ló állva marad:** Óvatos előrelovaglással egy időben megvezetni, ha a ló elindul, megdicsérni.
- **A lovas rövid szárákkal lovagol:** Szárákat a kézből.
- **A lovas erős pálcasegítségeket ad:** Oktatás a pálcasegítség mértékéről és a comb, testsúly segítség jelentőségéről.
- **A ló elsiet, „cepedlizik”, merev és hátát megfeszíti:** Nagy körön a lovat félévisszatartásokkal megnyugtatni, lehetőleg hosszú száron könnyű ügetésben lovalogoljunk, míg a lábsorrend nem lesz egyenletes és nyugodt. Ilyenkor a ló a combsegítséget felveszi, a rohanást megszüntetve a természetes tartásba kerül.
- **A ló visszatart, az első lábaival lendület hiányában rövidet lép:** Az iramot fokozni – lehetőleg élénk iramú vágtaban előrelovagolni.
- **A ló hátsó lábaival rövidet lép, azokat vonszolja:** Az erőtlenség jele, megerősíteni a hát és combizmokat, enyhe másztatókon nyugodt fokozatos munkával.

Összefoglalva: Az ütemes mozgás feltétele, hogy a ló vegye fel az előrehajtó segítséget, más szóval a lovat lehessen előrehajtani.

Eszközei: • mozgás tisztasága, mindhárom jármódban (alapjármód) • kavaletti munka • az előrehajtó segítéget elfogadása • félévisszatartás elfogadása – a szabályozhatóság feltétele

2. ELENGETTSÉG

Az elengedettség elérése a második cél, a fiatal ló belovaglásának egyik fontos feltétele. **Meghatározása:** Akkor elengedett a lovak, ha az izmait elengedi, merevséget vagy görcsös tartást sehol nem találunk.

- Ha ügetése ütemes, tértnyerő, nyugodt, lábsorrendje nem elsiettet és a ló az előrehajtó segítségekre készségesen előremegy.
- Ha a nyakát és a fejét előre és felfelé nyújtva keresi az összeköttetést a lovas kezével (az alsó nyakéle is hajlított, nem kifelé fordított, mint a szarvasnyak alakulásánál azt láthatjuk), a farok tartása szabad, nem a combjai közé behúzott, és azt a járás ritmusában lengeti.
- Ha a lónak alsó hasvonala szabadon tartott és ritmikusan követi a ló mozgását úgy, hogy oldalra, előrefelé mozgási lehetősége van.
- Ha a ló háta elengedett és rugalmasan együtt leng a mozgás ritmusával (ezt megláthatjuk, ha a nyereg hátsó kápája könnyed lengőmozgást mutat).
- Ha a lovas puhán és kényelmesen tud ülni, és a ló a combsegítségre készségesen mozog előre. A patadobbanásoknak gyenge, alig hallható zöreje van. (A merev lónak dobpergésszerű a patadobbanása.)

Az elengedettség elérhető: • Könnyű ügetéssel • Combra való engedés gyakorlásával • Vágtaból ügetésbe való átmenetekkel (és fordítva) • Kavaletti munkával • Futószárazással • Szabadonugratással • Másztatásokkal

Elengedettség nélkül nem lehet elérni a ló helyes támaszkodását. Az elengedettség elérését a ló megmutatja, ha a „szárákat a kézből” vezényszóra a ló a nyakának és fejének lefelé és előrefelé való nyújtásával keresi a támaszkodást, és nem siet el.

A leggyakrabban jelentkező hibák és javításuk:

- **A hátát a ló megfeszíti, amit a lovas „rázósnak” érez:** Könnyű ügetésben előrelovagolni; futószárazás; kavaletti munka; fekvő rudakon átmenni lépésben és ügetésben; szabadonugratás
- **Ló fejét felemeli, szarvasnyak tartást vesz fel, a nyakizmait előrefelé domborítja:** Futószárazás; segédszár alkalmazása, góg vagy veirother szár (Schlafzügel) egyedenkénti használata, az elsiető ló nyugodt felvétele, aztán fokozott iramban addig előrelovagolni, amíg a ló a nyakát kinyújtja.
- **A lovas az elengedettség elérését kényszerrel akarja elérni:** Türelme intés után az összefüggések és fogalmak magyarázata.

Monspart Gábor ny. buszárezredes, lovalótanár
(*lejegyezte: Gömbös Endre, lovasedző*) 1974